

Vademecum Cele 10 principii de bază comune privind incluziunea romilor

PENTRU DIVERSITATE
ÎMPOTRIVA DISCRIMINĂRII

O inițiativă a Uniunii Europene

Cele 10 principii de bază comune privind incluziunea romilor reprezintă un instrument atât pentru factorii de decizie politică, cât și pentru specialiștii care gestionează programe și proiecte. Rodul experienței unor politici reușite, acestea oferă un cadru pentru proiectarea și punerea cu succes în aplicare a unor acțiuni de susținere a incluziunii romilor.

Principiile de bază comune au fost prezentate pentru prima dată în cadrul reuniunii Platformei europene pentru incluziunea romilor de la Praga din 24 aprilie 2009. La 8 iunie 2009, Consiliul de miniștri responsabili de afacerile sociale a anexat principiile la concluziile acestora și a invitat statele membre și Comisia să le ia în considerare.

Acest vademecum oferă o listă practică de control cu privire la modalitățile de punere în aplicare a fiecărui principiu.

- 1 **Politici constructive, pragmatice și nediscriminatorii**
- 2 **Vizarea explicită dar nu exclusivă**
- 3 **Abordarea interculturală**
- 4 **Vizarea abordării integratoare**
- 5 **Conștientizarea dimensiunii genului**
- 6 **Transferul politicilor bazate pe dovezi**
- 7 **Utilizarea instrumentelor Uniunii Europene**
- 8 **Implicarea autorităților regionale și locale**
- 9 **Implicarea societății civile**
- 10 **Participarea activă a romilor**

1

Principiul nr. 1 Politici constructive, pragmatice și nediscriminatorii

Politicele care urmăresc incluziunea romilor respectă și recunosc valorile de bază ale Uniunii Europene, printre care se numără drepturile omului și demnitatea umană, nediscriminarea și egalitatea de șanse, precum și dezvoltarea economică. Politicile privind incluziunea romilor constituie parte integrantă din politicile generale, în special în domeniile educației, ocupării forței de muncă, afacerilor sociale, locuințelor, precum și sănătății și securității. Scopul acestor politici este de a asigura accesul efectiv al romilor la șanse egale în societate în statele membre.

Cu alte cuvinte...

Primul principiu pune accentul pe politicile „constructive și pragmatice”: politici care sunt adecvate situației concrete. Conceperea, punerea în aplicare și evaluarea politicilor și proiectelor nu ar trebui să se bazeze pe preconcepții, ci pe situația reală a comunității romi. Pentru a respecta această cerință, ar trebui să se acorde atenție studiilor și altor surse de informații factuale, ar trebui să aibă loc vizite in situ și, în mod ideal, populația romă ar trebui să fie implicată în conceperea, punerea în aplicare sau evaluarea politicilor și proiectelor.

Primul principiu prevede, de asemenea, respectarea și promovarea valorilor de bază ale UE, și anume drepturile omului, demnitatea umană și nediscriminarea. Acesta se întemeiază, de asemenea, pe promovarea dezvoltării economice și sociale a romilor, ca bază pentru dobândirea de șanse egale pentru populația romă.

Cum poate fi acesta pus în practică?

- Politicile nu trebuie să fie bazate pe preconcepții, ci pe situația reală
- În acest scop, trebuie să se facă uz de studii, anchete, vizite și de implicarea populației sau experților de etnie romă etc.
- Trebuie să se promoveze o astfel de abordare în rândul tuturor părților implicate
- Trebuie să se asigure respectarea valorilor UE (drepturile omului, demnitate, nediscriminare, etc.)
- Trebuie să se țină seama de inegalitățile socio-economice suferite de romi și să se susțină șansele egale/accesul egal al romilor

2

Principiul nr. 2 Vizarea explicită dar nu exclusivă

Vizarea explicită dar nu exclusivă a romilor este esențială pentru inițiativele privind politica de incluziune. Principiul implică vizarea romilor ca grup țintă, dar nu și excluderea altor persoane care trăiesc în condiții socio-economice similare. Această abordare nu separă intervențiile care îi vizează pe romi de inițiative mai ample privind politicile. Mai mult, atunci când este relevant, trebuie să ia în considerare impactul potențial al politicilor și deciziilor mai ample asupra incluziunii romilor.

Cu alte cuvinte...

În prezent are loc o dezbatere privind modul în care nevoile minorităților etnice pot fi cel mai bine tratate, care cuprinde două abordări opuse: o abordare specifică (care vizează o minoritate anume) sau o abordare generală (care se referă la toată lumea). Al doilea principiu ne permite să depășim această dezbatere prin introducerea „abordării explicite dar nu exclusive”.

Această abordare implică vizarea romilor ca grup țintă, fără excluderea altor persoane care trăiesc în condiții socio-economice similare. Politicile și proiectele ar trebui să fie orientate către „grupurile vulnerabile”, „grupurile aflate la marginea pieței forței de muncă”, „grupurile dezavantajate”, „grupurile care trăiesc în zone defavorizate” etc., cu o mențiune clară potrivit căreia aceste grupuri includ comunitatea romă. Această abordare are o relevanță deosebită pentru politici și proiecte din zone populate de romi și de alte minorități etnice sau de membri marginalizați ai societății.

Cum poate fi acesta pus în practică?

- Politicile trebuie orientate către grupuri „deschise” (de exemplu, grupuri vulnerabile, persoane care trăiesc în zone defavorizate, grupuri dezavantajate, etc.) cu o mențiune explicită potrivit căreia acestea includ comunitatea romă
- Trebuie să fie dezvoltate politici destinate cartierelor marginalizate social și nu unor grupuri (etnice) distincte
- Trebuie să se acorde atenție potențialului impact negativ al politicilor mai ample destinate rezolvării problemelor specifice ale romilor, în special incluziunea socială a acestora

3

Principiul nr. 3 Abordarea interculturală

Este necesară o abordare interculturală care se referă la persoane de etnie romă împreună cu persoane de etnii diferite. Esențiale pentru o politică și o comunicare eficiente, învățarea și aptitudinile interculturale merită să fie promovate alături de combaterea prejudecăților și a stereotipurilor.

Cu alte cuvinte...

Luarea unor măsuri pentru promovarea incluziunii unei minorități etnice generează adeseori teama că integrarea va duce la asimilare culturală. Al treilea principiu abordează această dilemă și sugerează că, în loc să se refere la identități culturale, politicile și proiectele ar trebui să vizeze promovarea învățării și aptitudinilor interculturale.

Prin această abordare, majoritatea populației dobândește instrumente și competențe pentru înțelegerea culturii române, iar comunitatea romă dobândește instrumente și competențe pentru înțelegerea culturii dominante. Drept rezultat, promovarea înțelegerii reciproce contribuie la combaterea prejudiciului de ambele părți. Totuși, această abordare nu lasă să se înțeleagă că ar trebui făcute concesii în ceea ce privește drepturile fundamentale ale omului.

Cum poate fi acesta pus în practică?

- Trebuie să se promoveze învățarea interculturală (de exemplu, sesiuni de formare, materiale de informare, etc.) și înțelegerea reciprocă
- Trebuie să se evidențieze schimburile interculturale și rolul mediatorilor interculturali
- Trebuie să fie implicate persoane de etnii diferite în conceperea, punerea în aplicare și evaluarea politicilor și activităților
- Trebuie să se țină seama de specificitățile culturale ale comunităților române atunci când se trasează politici (de exemplu, cunoașterea tabuurilor, etc.)
- Trebuie să se acorde atenție tendințelor culturale în comunicare, precum și în derularea și în esența politicilor și activităților

4

Principiul nr. 4 Vizarea abordării integratoare

Toate politicile de incluziune vizează integrarea romilor în activitățile societății (instituții educaționale tradiționale, locuri de muncă tradiționale și locuințe tradiționale). Acolo unde există încă o segregare parțială sau completă în domeniul educației sau al locuințelor, politicile de incluziune a romilor trebuie să depășească această moștenire. Dezvoltarea unor piețe „române” ale forței de muncă, artificiale și separate, trebuie evitată.

Cu alte cuvinte...

Al patrulea principiu atrage atenția asupra impactului pe termen lung al politicilor și proiectelor, întrucât acestea, în pofida faptului că vizează să sprijine incluziunea romilor, pot conduce uneori la consolidarea segregării. Al patrulea principiu subliniază că promovarea incluziunii romilor în activitățile societății ar trebui să fie scopul ultim al tuturor politicilor. În consecință, toate acțiunile ar trebui să fie evaluate pentru a vedea dacă acestea riscă să cauzeze segregare și să fie adaptate, dacă este necesar.

De exemplu, acordarea de sprijin populației de etnie romă pentru renovarea caselor poate, la suprafață, să contribuie la combaterea excluziunii sociale a acestora. Totuși, dacă aceste case sunt izolate din punct de vedere geografic, de exemplu sunt situate la distanță de legăturile de transport public, în realitate acestea contribuie la menținerea segregării romilor de majoritatea societății. În mod similar, promovarea meșteșugurilor romilor ca sursă de venit contribuie la sprijinirea participării active a romilor pe piața forței de muncă, însă riscă, de asemenea, să creeze piețe separate și artificiale ale forței de muncă.

În ultimul rând, segregarea romilor poate fi exacerbată, de asemenea, de măsuri care sunt aparent neutre, dar care, în ultimă instanță, le creează romilor bariere suplimentare din cauza situației în care se află: acest lucru este cunoscut ca „discriminare indirectă”.

Cum poate fi acesta pus în practică?

- Trebuie să se sprijine în mod activ desegregarea prin promovarea unor abordări integrate
- Trebuie să se evite măsuri care riscă să consolideze segregarea sau chiar să creeze noi forme de segregare și să se acorde atenție impactului pe termen lung al politicilor și proiectelor
- Trebuie să se cunoască riscul de discriminare indirectă (atunci când măsuri aparent neutre creează în cele din urmă bariere suplimentare pentru romi)
- Trebuie implicate comunitățile române

5

Principiul nr. 5 Conștientizarea dimensiunii genului

Inițiativele privind politica de incluziune a romilor trebuie să ia în considerare nevoile și situația femeilor de etnie romă. Acestea trebuie să abordeze chestiuni precum discriminarea multiplă și problemele de acces la asistență medicală și la pensie alimentară, dar și violența domestică și exploatarea.

Cu alte cuvinte...

Este mult mai probabil ca femeile de etnie romă să fie afectate de excluziunea socială decât bărbații de etnie romă și decât femeile din comunitatea majoritară. Femeile de etnie romă sunt foarte vulnerabile și sunt afectate de dezavantaje precum accesul limitat la un loc de muncă, la educație, sănătate și servicii sociale. Acestea sunt adesea victime ale unei duble discriminări: discriminare pe motive de sex și de origine etnică. Mai mult, acestea prezintă un risc mai mare de a cădea victime violenței domestice, traficului de persoane și exploatării decât femeile din societatea majoritară.

Totuși, femeile de etnie romă joacă, de asemenea, un rol crucial în promovarea incluziunii (de exemplu, ca mediatori pentru integrarea copiilor în sistemul educațional).

Cum poate fi acesta pus în practică?

- Trebuie abordate nevoile specifice ale femeilor de etnie romă în conceperea, punerea în aplicare și evaluarea politicilor și activităților
- Trebuie să se acorde atenție chestiunilor conexe (de exemplu, discriminarea multiplă, violența domestică, exploatarea, accesul la sănătate/îngrijirea copiilor)
- Trebuie să se asigure că femeile de etnie romă participă și joacă un rol important în organismele consultative sau în comisii de monitorizare

6

Principiul nr. 6 Transferul politicilor bazate pe dovezi

Este esențial ca statele membre să învețe din propriile experiențe referitoare la dezvoltarea unor inițiative de incluziune a romilor și să facă schimb de experiențe cu alte state membre. Este recunoscut faptul că elaborarea, punerea în aplicare și monitorizarea politicilor de incluziune a romilor necesită o bază bună de date socio-economice colectate în mod regulat. Atunci când sunt relevante, exemplele și experiențele privind politicile de incluziune socială referitoare la alte grupuri vulnerabile atât din interiorul, cât și din afara UE, sunt, de asemenea, luate în considerare.

Cu alte cuvinte...

Al șaselea principiu evidențiază nevoia de a învăța din propriile experiențe, precum și de a face schimb de experiențe cu alte părți interesate și specialiști, cu scopul de a desprinde concluzii utile din munca acestora.

Pentru a beneficia de experiență, bunele practici ar trebui evidențiate și transmise altora. Ar trebui să aibă loc un dialog în rândul statelor membre și în rândul părților interesate de etnie romă și, de asemenea, cu alte sectoare (de exemplu, cu privire la alte grupuri vulnerabile sau evoluții care au loc în afara UE).

Cum poate fi acesta pus în practică?

- Trebuie să se utilizeze și să se combine informațiile existente și, după caz, să se colecteze date (în conformitate cu normele de protecție a datelor personale) în vederea monitorizării evoluțiilor proiectelor și politicilor
- Trebuie să se țină seama de rezultatele obținute prin diverse procese inițiate (de exemplu, Rețeaua EURoma, Platforma europeană pentru incluziunea romilor, Deceniul de incluziune a romilor, etc.)
- După caz, exemplele și experiențele de lucru cu alte grupuri vulnerabile trebuie să inspire și să constituie un fundament
- Trebuie să se utilizeze informații din afara UE
- Trebuie să se promoveze schimbul de informații și de experiențe în rândul statelor membre

Principiul nr. 7 Utilizarea instrumentelor Uniunii Europene

Pentru elaborarea și punerea în aplicare a politicilor statelor membre vizând incluziunea romilor, este crucial ca acestea să utilizeze pe deplin instrumentele Uniunii Europene, inclusiv instrumentele legale (Directiva privind egalitatea dintre rase, Decizia-cadru privind combaterea rasismului și a xenofobiei), instrumentele financiare (Fondul social european, Fondul european de dezvoltare regională, Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală, Instrumentul de asistență pentru preaderare) și instrumente de coordonare (Metode deschise de coordonare). Statele membre trebuie să garanteze că utilizarea instrumentelor financiare concordă cu aceste principii de bază comune și să utilizeze expertiza în cadrul Comisiei Europene, în ceea ce privește evaluarea politicilor și proiectelor. Evaluarea *inter pares* și transferul de bune practici sunt facilitate, de asemenea, la nivelul experților de către rețeaua EURoma (Rețeaua europeană privind incluziunea socială și romii în cadrul fondurilor structurale).

Cu alte cuvinte...

Al șaptelea principiu atrage atenția asupra instrumentelor legale, financiare și de coordonare ale UE, care pot fi promovate în rândul statelor membre ca instrumente pentru sprijinirea incluziunii romilor. Acesta este legat de al șaselea principiu, întrucât se referă la coordonare și cooperare între părțile interesate la nivel european.

Cum poate fi acesta pus în practică?

- Trebuie să se utilizeze și să se promoveze legislația UE care sprijină incluziunea romilor (de exemplu, directive, decizii-cadru)
- Trebuie să se utilizeze și să se promoveze instrumentele financiare ale UE care sprijină incluziunea romilor (de exemplu, fondurile structurale, etc.)
- Trebuie să se utilizeze și să se promoveze instrumentele politice ale UE, care sprijină incluziunea romilor (de exemplu, procesele de coordonare, declarațiile politice, etc.)
- Trebuie să se utilizeze cele 10 principii de bază comune ca tabelă de marcaj, atunci când se evaluează instrumentele UE
- Trebuie să se beneficieze de feedback și de informații specializate din partea rețelei EURoma cu privire la utilizarea fondurilor structurale pentru romi
- Trebuie să se profite de posibilitatea evaluărilor *inter pares* pentru a învăța din cele mai avansate practici
- Trebuie să se coopereze cu guvernele naționale pentru a obține angajamentele acestora ferme cu privire la utilizarea fondurilor structurale și a altor instrumente financiare pentru incluziunea romilor

Principiul nr. 8 Implicarea autorităților regionale și locale

Statele membre trebuie să conceapă, să dezvolte, să pună în aplicare și să evalueze inițiativele privind politica de incluziune a romilor în strânsă cooperare cu autoritățile regionale și locale. Aceste autorități joacă un rol cheie în punerea propriu-zisă în aplicare a politicilor.

Cu alte cuvinte...

Al optulea principiu vizează guvernanta la nivel regional și local, întrucât actorii la nivel local sunt esențiali pentru incluziunea romilor.

Cum poate fi acesta pus în practică?

- Trebuie să se amplifice gradul de cunoaștere a politicilor și instrumentelor UE în rândul autorităților regionale și locale
- Trebuie să se acorde o atenție deosebită punerii în aplicare a politicilor de incluziune la nivel regional și local
- Trebuie să fie implicate autoritățile regionale și locale în conceperea, monitorizarea și evaluarea politicilor de incluziune a romilor
- Trebuie să se promoveze o astfel de abordare în rândul guvernelor naționale

Principiul nr. 9 Implicarea societății civile

Statele membre trebuie, de asemenea, să conceapă, să dezvolte, să pună în aplicare și să evalueze inițiativele privind politica de incluziune a romilor în strânsă colaborare cu reprezentanții societății civile, precum organizații neguvernamentale, parteneri sociali și cadre universitare/cercetători. Implicarea societății civile este recunoscută ca fiind vitală atât pentru mobilizarea expertizei, cât și pentru difuzarea cunoștințelor necesare pentru a genera dezbateri publice și răspundere pe parcursul procesului politic.

Cu alte cuvinte...

Ultimele două principii se referă la cooperarea cu organizații neguvernamentale (ONG-uri), parteneri sociali, cadre universitare/cercetători și chiar comunități rome. Acești actori ar trebui să participe activ la conceperea, punerea în aplicare, monitorizarea și evaluarea politicilor și proiectelor. Organizațiile și rețelele rome nu numai că au de oferit o expertiză valoroasă, ci, de asemenea, pot fi relele importante pentru difuzarea informațiilor către alte persoane.

Cum poate fi acesta pus în practică?

- Trebuie să fie consultate și implicate ONG-urile, personalul academic și reprezentanții romilor în toate etapele elaborării politicii
- Trebuie să se beneficieze de expertiza și de rețelele de difuzare ale societății civile
- Trebuie să se organizeze dezbateri publice pe parcursul procesului politic
- Trebuie să se reflecteze asupra măsurilor privind acțiunile pozitive pentru încurajarea participării romilor la viața publică și a cetățeniei active
- Trebuie să se promoveze oportunitățile de ocupare a forței de muncă pentru romi prin includerea acțiunilor pozitive în strategiile de resurse umane, precum organizarea de cursuri de formare profesională, stagii sau vizite la companii destinate comunităților rome

Principiul nr. 10 Participarea activă a romilor

Eficiența politicilor este sporită de implicarea romilor în fiecare etapă a procesului. Implicarea romilor trebuie să aibă loc atât la nivel național, cât și european, prin contribuții de specialitate ale experților și funcționarilor publici de etnie romă, precum și prin consultări cu un număr mare de părți interesate de etnie romă, implicate în conceperea, punerea în aplicare și evaluarea inițiativelor politice. Este de o importanță vitală faptul că politicile de incluziune se bazează pe deschidere și transparență și abordează subiecte dificile sau tabu într-o manieră corespunzătoare și eficientă. Sprijinul pentru participarea deplină a romilor la viața publică, stimularea cetățeniei active și dezvoltarea resurselor umane ale acestora sunt, de asemenea, esențiale.

Site-ul web al Comisiei Europene, secțiunea consacrată romilor

<http://ec.europa.eu/roma>

Campania de informare „Pentru diversitate. Împotriva Discriminării.”

www.stop-discrimination.info

Nici Comisia Europeană, nici altă persoană acționând în numele Comisiei nu pot fi considerate răspunzătoare de utilizarea pe care o pot avea informațiile conținute în prezenta publicație.

KE-30-10-317-RO-C doi: 10.2767/29440

Imagini: JPH Woodland - © Uniunea Europeană, Reporters

Oficiul pentru Publicații

ISBN 978-92-79-15326-6

9 789279 153266